

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

вул. Липська, 16, м. Київ, 01021, тел. (044) 253-15-63, факс (044) 254-05-85,
e-mail: uinp@memory.gov.ua, web: <http://www.uinp.gov.ua>, код ЄДРПОУ 39389301

УІНП рекомендує. Одинадцять книг і фільмів про Чорнобиль

26 квітня 1986 року – день найбільшої в історії людства техногенної катастрофи. Під час експерименту на 4-му реакторі Чорнобильської атомної електростанції сталися два вибухи. В атмосферу Землі вирвалася хмара радіоактивного пилу. Вітер поніс на північний захід небезпечні радіоактивні ізотопи, які осідали на землю, проникали у воду. За числом потерпілих від аварії Україна займає перше місце серед колишніх республік Радянського Союзу. На долю Білорусі припало близько 60% шкідливих викидів. Від радіаційного забруднення сильно постраждала також і Росія. Потужний циклон проніс радіоактивні речовини територіями Литви, Латвії, Польщі, Швеції, Норвегії, Австрії, Фінляндії, Великої Британії, а пізніше – Німеччини, Нідерландів, Бельгії.

Прочитати розлогу історичну довідку Українського інституту національної пам'яті про момент катастрофи та її ліквідацію, масштаби аварії й реакцію радянської влади можна за посиланням: <https://cutt.ly/TvsBId6>

Цього року Український інститут національної пам'яті підготував дайджест з 11 видавничих і візуальних продуктів, які будуть корисними тим, хто хоче більше дізнатися про трагедію на Чорнобильській АЕС.

1. Чорнобильська трагедія. Нариси з історії

Українська дослідниця, докторка історичних наук Наталія Барановська у формі нарисів системно підходить до вивчення найбільшої техногенної катастрофи в історії людства. Збірник починається з передумов аварії-у 1970-80-тих роках і завершується нарисами, присвяченими унормуванню постчорнобильського життя та закриттю АЕС

уже в сучасній Україні. Таким чином Барановська пропонує комплексний погляд на проблему аварії на ЧАЕС. Збірник є у вільному доступі за посиланням: <https://cutt.ly/MtZpAS3>

2. Чорнобильське досє КГБ. Суспільні настрої. ЧАЕС у поставарійний період: збірник документів про катастрофу на Чорнобильській АЕС

Відкриття в Україні архівів радянських спецслужб пролило світло на багато історичних аспектів, у тому числі й на Чорнобильську катастрофу. Все, що знало і приховувало від людей “всевидяче око” КГБ, — в одній науковій праці, створеній спільними зусиллями Галузевого державного архіву Служби безпеки України, Інституту історії України НАН України та Українського інституту національної пам’яті, доступне за посиланням: Перший том: <https://cutt.ly/NtZpXc7> Другий том: <https://bit.ly/3hCFMJD>.

3. Нові розсекречені документи КДБ про Чорнобиль: спецоперації, пропаганда і підміна зразків

На основі одного з найбільших збірників архівів КГБ, присвяченого Чорнобильській катастрофі, уже підготовлено чимало хороших журналістських матеріалів. Зокрема, стаття журналіста та незалежного дослідника архівів радянських спецслужб Едуарда Андрющенка та журналіста видання “Настоящее Время” Дмитра Трещаніна. Спираючись на архівні документи, журналісти відтворюють “буденний жах” катастрофи, де абсурдність межує з героїзмом. Також автори розповідають, як КГБ порушував горбачовський “сухий закон”, щоб зняти напругу на психіку людей у місцях евакуації, або як з’явилися перші корупційні обуродки в зоні лиха. Доступ: <https://cutt.ly/HtZpSlh>

4. Чорнобиль. Історія ядерної катастрофи

Книга відомого історика Сергія Плохія, видана 2019 року, охоплює історію Чорнобильської катастрофи від моменту вибуху аж до закриття станції. Вчений показує, як справжньою причиною найбільшої ядерної катастрофи людства стала не конкретна помилка окремої людини, а створена в СРСР система закритості та секретності, яка приховувала інформацію про трагедію навіть від фахівців, котрі

повинні були її ліквідувати. Досліджуючи проблему Чорнобильської катастрофи, Плохій приходять до висновку, що аварія стала не лише лихом планетарного масштабу, а й виразом радянської авторитарної системи.

5. Чорнобильська молитва: хроніка майбутнього

Над художньо-документальним романом про Чорнобиль білоруська письменниця та нобелівська лауреатка Світлана Алексієвич працювала кілька десятиліть. Вперше українською книга вийшла 1998 року у перекладі Оксани Забужко. Друге, доповнене, видання роману українською з'явилося у 2016-му. “Чорнобильська молитва” – це насамперед можливість почути живі голоси тих, кого торкнулася катастрофа. Але крім людської перспективи, є й глибша – усвідомлення землі як спільного дому, котрий людина ділить з мільйонами інших живих істот, і за руйнування якого відповідає.

6. Чорнобиль

Серіал американського каналу HBO та британського Sky Atlantic знову привернув до Чорнобиля увагу всього світу. Ліквідатор, еколог і письменник Сергій Мирний назвав його “найпотужнішим, наймасовішим, найбільш технологічно зробленим кінематографічним висловлюванням на тему Чорнобиля”. Згідно з IMDb, “Чорнобиль” очолив перелік 250 найвище оцінених телесеріалів в історії.

7. The Real Chernobyl

Документальний фільм британського каналу Sky Atlantic, який був знятий по “гарячих слідах” серіалу “Чорнобиль”. Творець “The Real Chernobyl” Крейг Мейзін зазначав, що хоче розказати “непроговорену реальну історію” Чорнобильської катастрофи. Про те, як пережили її, у фільмі розповідають безпосередні учасники ліквідації: пожежники, водолази, пілоти, сім'ї, евакуйовані з Прип'яті. Доступ: <https://cutt.ly/YtZL9uK>

8. Чорнобиль: Два кольори часу

Документальна кінотрилогія режисера Ігоря Кобрини знята "по гарячим слідам" зразу після аварії. Це був перший фільм про Чорнобиль, який показали у СРСР на центральному телебаченні. Саме робота Ігоря Кобрини лягла в основу серіалу НВО та Sky Atlantic "Чорнобиль". Оригінали трилогії зберігаються у ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, однак у відкритому доступі є коротка версія кінотрилогії "Чорнобиль. 3828": <https://cutt.ly/RvTVRw6>. Також рекомендуємо інтерв'ю режисера для порталу "Радіо Свобода": <https://cutt.ly/ovTBENO>

9. Розсекречена історія. Чорнобиль: що встановило розслідування катастрофи?

У тематичному випуску науково-просвітницької телепрограми "Суспільного" відомі українські історики спільно з ліквідаторами аварії на ЧАЕС намагаються розібратись у тому, хто дійсно винний у найбільшій в історії людства техногенній катастрофі. Доступ: <https://cutt.ly/DvsOorP>

10. Розщеплені на атоми

Телевізійний фільм, що поєднує в собі елементи художньої стрічки та документального кіно. Автори намагаються одночасно розповісти історії реальних очевидців катастрофи та підсилити емоційний фон художніми сценами, що межують з документальними інтерв'ю. Доступ: <https://cutt.ly/rtZLLAO>

11. Земля забуття

Французько-український художній фільм, який розповідає про Чорнобильську катастрофу через призму особистої трагедії звичайних жителів Прип'яті. Стрічка стала дебютом для французької документалістки Мішель Боганім. У фільмі зіграла голлівудська акторка українського походження Ольга Куриленко.